

FIGUUR 7

Zicht op de Stalberg met op de achtergrond de hardhoutoiboszoom met onder andere Zomereik (*Quercus robur*) en Sleedoorn (*Prinus spinosa*) (foto: Bart Peters).

getaties bezetten dezelfde plek in het systeem. Zolang het gebied niet verder uitgebreid kan worden is eventueel maatwerk in het beheer, waarbij zo nu en dan ervoor kan worden gekozen om struwelen vanwege specifieke redenen wat terug te zetten een optie; dit echter steeds met gezonde terughoudendheid. Daarnaast is het van belang dat de bosranden die nu nog afgerasterd zijn, op zo kort mogelijke termijn meebegraasd gaan worden.

DANKWOORD

Voor aanvullende waarnemingen en het doorlezen van het manuscript wil ik de volgende personen bedanken: Arjan Ova, Harry Busink (beiden Stichting het Limburgs Landschap), Jos Hoogveld, Louis

Reutelingsperger en Sjaak Gubbels. Daarnaast worden de personen en organisaties uit het project Maas in Beeld (zie internetpagina www.maasinbeeld.nl) bedankt voor hun bijdragen en inzet.

Summary

THE STALBERG AREA, A TYPICAL FLUVIAL GRASSLAND GRADIENT IN THE RIVER MEUSE BASIN

'De Stalberg' is a small nature reserve on the banks of the river Meuse, within the confines of the 'De Hamert' National Park. It includes one of the best developed riverine grassland vegetations along this stretch of the river. The article describes the development of the vegetation over time, specifically the developments since the changes that have occurred after the management was changed to a more natural grazing regime in 1997. Rare river valley plants seem to be doing well, and several new species have made an entry. A few typical species that had already disappeared before the 1980s

have not yet returned, possibly because they lack source populations in upstream parts of the river valley. Although the current management seems to yield satisfactory results, further development of the vegetation may benefit from expansion of the area, followed by more varied grazing regimes and greater morpho-dynamics.

Literatuur

- COHEN STUART, 1959. Terreinschrift opgesteld naar aanleiding van het onderzoek van de droge graslanden aan rivieren en beken met kalkhoudend water in de jaren 1954-1958. Archief Universiteit Wageningen, Wageningen.
- DIJK, H. VAN, B. GRAATSMAN & J. VAN ROOY, 1984. Droge stroomdalgraslanden langs de Maas. Wetenschappelijke mededelingen van de KNNV, KNNV, Hoogwoud.

- HOOGWERF, G., B. CROMBAGHS & S. JANSEN, 1995. Fauna- en vegetatiekartering en beheervisie voor het Nationaal Park De Hamert i.o.; bijlagerapport. In opdracht van LNV en Stichting het Limburgs Landschap. Bureau Limes Divergens, Nijmegen.
- PETERS, B., 2005. Vrij Eroderende Oevers langs de Maas: Landschapsecologisch streefbeeld. Studie in opdracht van Rijkswaterstaat Limburg Bureau Drift, Bergen Dal.
- PETERS, B., G. KURSTJENS & P. CALLE, 2008. Maas in Beeld, deelrapport 3 Zandmaas. Bureau Drift/Kurstjens Ecologisch Adviesbureau. Bergen Dal/Beek-Ubbergen.
- RIJKSWATERSTAAT, 1956. Nota Afkalving Maasoevers, Gedeelte Wessem-Mook. Rijkswaterstaat Limburg, Maastricht.
- RIJKSWATERSTAAT, 1964. Plaatselijke vastlegging van de zomerbedoevers van de Maas tussen Neer en Mook. Rijkswaterstaat Limburg, Maastricht.

BOEKBESPREKINGEN

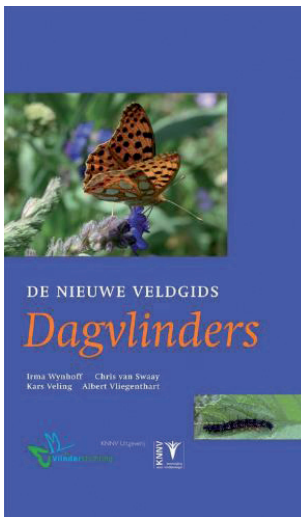
DE NIEUWEVELDGIDS DAGVLINDERS

WYNHOFF, IRMA, CHRIS VAN SWAAY, KARS VELING & ALBERT VLIEGENTHART, 2009. KNNV-uitgeverij, Zeist. 336 pagina 's, harde kaft. ISBN 978-90-5011-292-5. Prijs € 34,95 (leden KNNV/Vlinderstichting/NHGL € 31,95). Verkrijgbaar bij de KNNV-uitgeverij of in de boekhandel.

De meest praktische veldgids voor dagvlinders in de Benelux en omstreken is weer eens in een nieuw jasje gestoken. En wat voor een jasje. Het boek is ten opzichte van de vorige uitgaven enorm verbeterd en flink uitgebreid. Zo zijn er determinatietabellen opgenomen waarmee je de vlinder eerst op familie en vervolgens op soort kunt determineren. Een sterke verbetering is ook het

opnemen van kleurenfoto's van de vlinders, en in voorkomende gevallen ook van eitjes, rupsen of poppen en hun leefomgeving. De foto's zeggen in de meeste gevallen veel meer dan een stuk tekst zou kunnen. Ze zijn allen in de vrije natuur gemaakt. De biotoofoto's zijn meteen een tip om eropuit te trekken. De oplettende natuurliefhebber herkent vlindergebieden zoals het Poppelmondedal, de

Thier de Lanaye, de kalkgraslanden in de Eifel, in de Viroin en de hellingen in het Moezeldal. Bij de lepenpage wordt de vliegplaats in Heerlen afgebeeld, met ernaast een foto van leden van de Vlinderstudiegroep van het Genootschap die op zoek zijn naar eitjes. Het boek begint met hoofdstuk over lichaamsbouw, het voor vlinders belangrijke microklimaat, hun voedsel, leefgebied en mobiliteit.

Ook leer je hoe en waar je vlinders het best kunt waarnemen.

Bij de maar liefst 150 vlindersoorten, waarbij voor de algemener voorkomende soorten twee pagina's zijn uitgetrokken, staat veel informatie. Ten eerste natuurlijk door de reeds genoemde foto's. Aan de hand van foto's worden de verschillen tussen de verschillende soorten uitgelegd. Dit is van groot belang om tot een juiste determinatie te komen. Met kleuren wordt aangegeven hoe algemeen of zeldzaam de soort is. Op een balkje is de vliegtijd af te lezen. Een kaartje verduidelijkt de verspreiding. Zeker niet onbelangrijk is het opnemen van de Franse, Duitse en Engelse soortnaam. In de tekst worden ook de belangrijkste kenmerken, vliegtijd, voorkomen en waardplanten nog eens genoemd. Zelfs de binnenzijde van de kaft is goed gebruikt, namelijk met tekeningen waarmee de vlinderanatomie en de verschillende velden van de vlindervleugel worden toegelicht. Leuke foto's van mensen, vaak kinderen, met vlinders verlichtigen het boek.

Het boek is nog steeds in het handige vestzakformaat en heeft een degelijke harde kaft. Ik ga in ieder geval meteen op stap om de mooie vlindergebieden te bezoeken en te kijken of ik de soorten kan uitsleutelen. Hopelijk werkt de zomer mee!

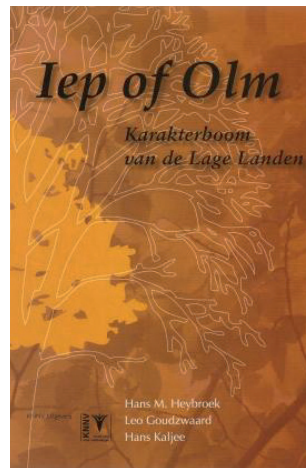
OLAF OP DEN KAMP

IEP OF OLM

Karakterboom van de Lage Landen

HEYBROEK, HANS M., LEO GOUDZWAARD & HANS KALJEE, 2009. KNNV-uitgeverij, Zeist. Hardback, 272 pagina's. ISBN 978 90 5011 281 9. Prijs €

29,95 (leden KNNV/NHL € 26,95). Verkrijgbaar bij de KNNV-uitgeverij of in de boekhandel.

Iep of olm is een (over)complete monografie over de iep. Het boek begint met de iep in de cultuurhistorie, meer bepaald het gebruik van de boom door de mens.

Vroeger leverden iepen hout voor het maken van werktuigen, van de bast werd touw gemaakt, de takken dienden als veevoer en er werden zelfs medicijnen uit iepen gemaakt. En wat te denken van de heilige iepen en de rechtspraak die plaatsvond onder iepen. Al sinds de Middeleeuwen zijn iepen stadsbomen bij uitstek. Een goed voorbeeld hiervan vormt de Amsterdamse grachtengordel.

Een hoofdstuk over de iepziekte, die in 1919 voor het eerst in Breda optrad, mag natuurlijk niet ontbreken. En de rol van de lepenpintkevers bij deze ziekte.

Aanbevelenswaardig is zeker het hoofdstuk over biodiversiteit waarin de relaties van levende en dode iepen met andere organismen aan de orde komt. Zo zijn op levende iepen 79 insectensoorten aangetroffen en op dode iepen tien soortspecifieke en 185 niet-soortspecifieke soorten insecten gevonden. Een aantal namen wijst ook op de band met iepen, waaronder de lepenbastkever, de lepenbladkever en de lepenschildluis, die vooral in grote steden oprukt. En wat te denken van de lepenpage die in Heerlen gevonden is. En wederom in Heerlen, een Grote vos die haar eitjes op een iep afzette. Daarnaast zijn veel gallen, luizen en bladminners specifiek voor de iep. Op de stam groeit het Echt iepenmos en de lepenwrat, een korstmoss. Op levende en dode iepen groeien diverse soorten paddenstoelen, zoals de lepenzwam en de zeldzame fraaie Zalmzwam. In iepenbossen zijn ook

heel wat fraaie kruidachtige planten te vinden, waaronder veel voorjaarsbloeiërs. Het Savelsbos en het Bunderbos vormen hiervan goede voorbeelden.

In een praktisch hoofdstuk worden de verschillende soorten iepen besproken, geïllustreerd met mooie foto's van bomen, bloeiwijzen, vruchtjes en bladeren. De kampioenen onder de iepen (hoogste, dikste, oudste, meeste stammen) ontbreken ook niet. Het boek sluit af met enkele praktische zaken, zoals het promoten om iepen weer in de steden en in de natuur te herplanten. Ook is er een uitgebreide lijst met cultivars met een uitgebreide beschrijving en goede foto's opgenomen. Een uitgebreide literatuurlijst sluit het boek af.

Iedere iepoloog in wording of iedere natuurliefhebber kan ik dit bijzonder leeswaardige, maar ook praktische boek van harte aanbevelen.

OLAF OP DEN KAMP

VAN REGEN TOT MAAS

Grensoverschrijdend waterbeheer in droge en natte tijden

WIT, M. DE, 2008. Veen Magazines, Diemen. 216 pagina's, harde kaft. ISBN 9789085712305. Prijs. € 39,95. Verkrijgbaar in de boekhandel.

De foto van de voorplaat toont de ondergelopen Maasvlakte bij Domrémy-la-Pucelle langs de Franse Maas. Deze foto illustreert niet alleen prachtig de titel (en ondertitel) van het boek, hij kan ook als gids dienen bij een verkenningstocht door de inhoud.

Waar komt al dat water vandaan? De Maas is een regenrivier en het verband tussen neerslag en afvoer wordt in een van de hoofdstukken duidelijk uitgelegd. Afvoer wordt ook bepaald door de ondergrond en het bodemgebruik. Ook aan deze aspecten worden aparte hoofdstukken gewijd. Op de foto is verder di-

delijk te zien dat het nog meer gaat regenen. Krijgen we dan te maken met een extreme omstandigheid? Is dat te voorspellen? Krijgen we door klimaatverandering vaker hiermee te maken? Wat is de invloed van veranderend beheer? Op al die vragen worden antwoorden gegeven die -gelukkig!- niet altijd volledig, maar wel zeer genuanceerd zijn. Het water van de foto stroomt nu verder naar België en een deel ervan zal Nederland bereiken, zonder zich ook maar iets van de grenzen aan te trekken. De problemen die dat oplevert worden behandeld en de internationale samenwerking wordt toegelicht. Als het water weggetrokken is, komt er mogelijk een periode van (extreem?) lage afvoer en droogte aan. Naast bescherming tegen overstromingen, wordt droogtebestrijding steeds belangrijker in het beleid. Aan het bergen van water, het vinden van ruimte hiervoor, het efficiënt omspringen met het beschikbare water en het leren leven met dat water, worden eveneens aparte hoofdstukken gewijd. In het voorlaatste wordt de vraag gesteld, en uiteraard ook slechts gedeeltelijk beantwoord, wat er morgen door de Maas stroomt. Een vrij uitgebreide literatuurlijst, een eerder warrige illustratieverantwoording en een goed trefwoordenregister maken het boek compleet.

Het is een aantrekkelijk boekwerk: zeer goed leesbaar, mooi vormgegeven en rijk geïllustreerd met foto's, kaarten en tabellen die zeker niet alledaags zijn. Het perfecte boek bestaat echter niet. Een storende fout die jammer genoeg een paar keer terugkeert, is dat gesproken wordt over de bron (bij een van de figuren over twee bronnen) van de Maas. De Maas heeft natuurlijk een heleboel bronnen en in het bronengebied worden wandelingen georganiseerd langs 'de zeven bronnen van de Maas'. Mijn grootste kritiek is echter dat niet de Maas, maar de auteur de hoofdpersoon is van het boek: er wordt nogal veel gekikt. Het blijft echter een waardevol boek; dat de eerste druk inmiddels is uitverkocht zegt hierover ook al iets.

Gaan we op 12 december 2020, als de fictieve krantenkoppen op de laatste pagina's van het boek misschien werkelijkheid geworden zijn, klagen en bedenken dat we het verkeerd hebben aangepakt? Mooie vraag; misschien is er nu nog iets aan te doen.

MARTINE LEJEUNE